

1945.

1. siječanj

U Splitu je djelovao Mjesni komitet KPH i 5 rajonskih komiteta sa 443 člana KPH i 159 kandidata.

AIHRPD, k. 27.

2. siječanj

Otpočela redovna nastava u Srednjotehničkoj školi u Splitu.

»Slobodna Dalmacija« 103, Arhiv VII, arhiva NOB CS k 16, reg. br. 47/1.

7. siječanj

Naredbom štaba Osmog korpusa formirana je Komanda grada Splita.

Naredba 8. korpusa. Arhiv VII, arhiva NOB, k. 2030, reg. br. 2/5.

10. siječanj

U Splitu održana Prva oblasna konferencija pravnika Dalmacije kojoj su prisustvovala 24 pravnika, 25 delegiranih lica, a više njih kao posmatrači. Rješavalo se o reorganizaciji sudstva uopće i odvajanju sudstva od izvršnih organa vlasti.

»Slobodna Dalmacija«, br. 107, Arhiv VII, arhiva NOB, CS k. 16, reg. br. 51/1.

11. siječanj

U splitskom Kazalištu je pjevačko društvo »Miloš Obilić« (kulturna ekipa ZAVNOJ-a) održala prvi koncert za građane Splita. Na programu su bili kraći skečevi, recitacije i solo točke.

»Slobodna Dalmacija« br. 105. Arhiv VII, arhiva NOB, CS k. 16, reg. br. 49/1.

16. siječanj

Na mitingu u Splitu preko 15.000 građana izrazilo ogorčenje zbog izjave kralja Petra II Karađorđevića i njegovog napada na tekovine NOB-a, manifestovalo veliku odanost vrhovnom komandantu NOV i POJ Josipu Brozu Titu, KPJ i narodnoj vlasti.

Bilten, radio-služba, redakcije »Naprijed«, 20. siječanj 1945. god. Arhiv VII, arhiva NOB, centralna štampa Hrvatske.

21. siječanj

U Splitu održana konferencija članova JNOF-a namještenika i radnika Gradskog NO odbora Splita. Konferenciju je otvorio Šime Grčić, koji je

ukazao na zadatke JNOF-a u savlađivanju teškoća oko obnove porušene zemlje, a istovremeno upoznao prisutne sa ciljevima NOB-a.

»Slobodna Dalmacija« 111. Arhiv VII, arhiva NOB, ČŠ k. 16, reg. br. 52/1.

23. siječanj

U Splitu je na širem skupu izabran Oblasni akcioni odbor za formiranje Jedinstvenog sindikata koji je, pored ostalog, imao zadatak da pomogne formiranju akcionih odbora po poduzećima i ustanovama.

D. Gizdić: »»Dalmacija 1944—1945«, 820.

27. siječanj

Dijelovi njemačke 369. legionarske divizije te ustaške i domobranske snage iz Širokog Brijega i Mostara, poslije trodnevnih žestokih borbi sa Četvrtom splitskom brigadom zauzeli Ljubuški, čapljinu i Metković. Neprijatelj je imao preko 150 mrtvih, 180 ranjenih i 20 zarobljenih vojnika. Brigada je imala preko 70 izbačenih iz stroja, a više boraca je nestalo.

Izvještaj 4. splitske brigade. Arhiv VII, fond NOB, k. 847, reg. br. 3/5.

30. siječanj

Obrazovan je privremeni Oblasni zadružni odbor sa sjedištem u Splitu. Takvi odbori obrazovani su i pri okružnim i kotarskim NO odborima. Zahvaljujući radu tih odbora, ubrzo je obnovljen rad i 166 raznih zadruga i obrazovana je 131 nova zadruga (poljoprivredna, ribarska, mljekarska itd.). Na tečajevima je osposobljeno 270 osoba za rukovođenje zadrugama.

D. Gizdić: »Dalmacija 1944—1945«, 807.

31. siječanj

U Splitu je počela da radi Higijenska škola Osmog korpusa sa zadatkom da osposobljava higijeničare u epidemiološkom i antimalaričnom smjeru. Prvi tečaj je pohađalo 30 slušalaca.

Izvještaj Uprave Higijenske škole 8. korpusa. Sanitetski zbornik, sv. 4, str. 656—658.

1. veljače

Na osnovu odluke Gradskog NO odbora Splita, u prostorijama Srednje tehničke škole, otpočeli sa radom tečajevi za osposobljavanje radnika metal-ske i građevinske struke.

»Slobodna Dalmacija«, 111, Arhiv VII, arhiva NOB, CS k. 16, reg. br. 52/1.

5. veljače

U Splitu, u zgradi bivšeg hotela »Šiler«, otvoren Dječji dom sa ciljem da se opskrbe nezaštićena djeca i majke, većinom onih koji su se vraćali i/zbjega u St. Cesarei u domovinu.

»Žene Hrvatske u NOB«, Zagreb, 1955. str. 437-8.

7. veljače

U Splitu otpočela sa radom dvodnevna Prva oblasna konferencija ribara, kojoj su prisustvovali i predstavnici ZAVNOH-a. Riješeno je da se u cilju unapređenja ribarstva osnuje jedinstvena zadružna organizacija koja bi pove-zivala sve ribare i vlasnike brodova. Štab Mornarice NOVJ stavio je Obla-snom NO odboru na raspolaganje 40 leuta.

»Slobodna Dalmacija«, 120, Arhiv VII, arhiva NOB, CS k. 16, reg. br. 58/1.

8. veljače

U Solinu održan zbor svih fabričkih radnika i namještenika sa solinskog područja. Izabran je akcioni odbor koji je trebalo da izvrši pripreme za osnivanje jedinstvenih sindikata radnika i namještenika solinskog područja

»Slobodna Dalmacija« 113, Arhiv VII, arhiva NOB, CŠ k. 16, reg. br. 54/1.

9. veljače

U Splitu otpočela sa radom trodnevna Prva oblasna konferencija ruko-vodilaca i stručnjaka gospodarskog života Dalmacije. Prisustvovalo je 180 delegata i predstavnici ZAVNOH-a. Raspravljalo se, pored ostalog, i o pitanju unapređenja vinogradarstva, maslinarstva, voćarstva itd.

»Slobodna Dalmacija«, 119, Arhiv VII, arhiva NOB, CS k. 16, reg. br. 57/1.

12. veljače

Šest jurišnih čamaca koji su pripadali njemačkoj jedinici Kampf Flottile — 612, pokušali su oko 5,45 sati da potope savezničku krstaricu »Delhi« koja je bila u splitskoj luci. Primjećeni od jedinica NOVJ sa izvidne stanice Su-

Stjepan, otvorena je na njih mitraljeska i topovska vatra, te je jedan čamac sa tri člana posade zarobljen, a ostali su uspjeli pobjeći.

Izvještaj ob. službe Štaba mornarice od 14. 2. 1945. Arhiv VII, k. 24-A, reg. br. 42/2.

16. veljače

U Splitu održana Prva skupština učitelja grada Splita, prisustvovali su gotovo svi učitelji i učiteljice grada. Pretresana su mnoga pitanja u cilju unapređenja i organizacije školstva, kao i o problemu kadrova.

»Slobodna Dalmacija« 123, Arhiv VII, arhiva NOB, ČŠ k. 16, reg. br. 59/1.

Četvrta splitska brigada zauzela Drežnicu, na cesti Jablanica — Mostar, poslije dvodnevni oštri borbi protiv dijelova njemačke 369. legionarske divizije. Neprijatelj je imao preko 200 mrtvih i 40 zarobljenih, dok je Brigada imala 17 mrtvih i 57 ranjenih boraca.

Izvještaj 4. splitske brigade, Arhiv VII, arhiva NOB, k. 847, reg. br. 4/5.

19. veljače

U Splitu održana Druga oblasna sudska konferencija. Zbog oskudice u kadru spojen je Okružni sud za otoke sa splitskim Okružnim sudom. To je učinjeno i sa Gradskim i Kotarskim sudom solinskog kotara.

D. Gizdić: »Dalmacija 1944—1945«, 815.

28. veljače

Tehnički odjel Oblasnog NO odbora za Dalmaciju organizirao u Splitu savjetovanje predstavnika svih okružnih NO odbora (tehničkih odjela), Osmog korpusa i Mornarice NOVJ. Na savjetovanju je utvrđen jedinstven plan rada na sektoru obnove porušenih zgrada i svih drugih objekata u ratu.

D. Gizdić: »Dalmacija 1944—1945«, 798.

5. ožujak

U Splitu, u prostorijama Pošte održano savjetovanje predstavnika akcionih odbora za formiranje sindikalnih organizacija u Dalmaciji. Prisustvovalo je 90 izaslanika iz svih krajeva Dalmacije. Svrha savjetovanja je bila prihvatanje jedinstvenog stava za formiranje pojedinih podružnica u raznim ustanovama.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1945, 106. AIHRPD.

Ožujak p.

U Splitu je osnovana Komisija Glavnog odbora Crvenog križa Jugoslavije sa zadatkom da preuzima razni materijal i pomoć koja je pristizala iz inozemstva i da je otprema u druga područja Jugoslavije.

»Slobodna Dalmacija« 125. Arhiv VII, arhiva NOB, ČŠ k. 16, reg. br. 62/1.

6. ožujak

U Zadružnom domu u Splitu održano savjetovanje sa predstavnicima akcionih odbora iz 90 poduzeća i ustanova. Iznijeti su rezultati i iskustva u formiranju sindikalnih podružnica.

D. Gizdić: »Dalmacija 1944—1945«, 820.

7. ožujak

U Splitu otpočela sa radom trodnevna Druga oblasna konferencija žena Dalmacije. Prisustvovalo je preko 1.800 delegatkinja iz čitave Dalmacije. Glavni referat je podnijela Marija Novak. Izabrano je predsjedništvo na čelu sa Ankom Berus i tajnicom Marijom Novak.

»Slobodna Dalmacija« 129. Arhiv VII, arhiva NOB, CS k. 16, reg. br. 1/2; »Žene Hrvatske u NOB«, Zagreb, 1955, 52—3.

15. ožujak

U Splitu, u prostorijama bivšeg »Gabinetto di lettura« na Botičevoj poljani (sada Trg Republike), svečano otvorena Gradska biblioteka.

»Slobodna Dalmacija«, 132. Arhiv VII, arhiva NOB, CS k. 16, reg. br. 4/2.

18. ožujak

U Splitu su održani izbori za Gradsku narodnooslobodilačku skupštinu i rajonske NO odbore.

»Srpska riječ«, organ srpskog kluba vijećnika ZAVNOH-a, br. 43 od 25. ožujka 1945. Arhiv VII, centralna štampa Hrvatske.

20. ožujak

U Splitu Prosvjetni odjel Okružnog NO odbora otvorio je općeobrazovni tečaj, kojeg je pohađalo 30 polaznika vojno-političkih rukovodilaca i terenskih političkih radnika.

»Slobodna Dalmacija«, 137. Arhiv VII, arhiva NOB, ČŠ k. 16, reg. br. 9/2.

Oblasni NO odbor, preko svog Prehrambenog odjela, organizirao dvodnevno savjetovanje u Splitu u cilju poboljšanja organizacije prehrane vojske i naroda.

D. Gizdić: »Dalmacija 1944—1945«, 800.

23. ožujak

U Splitu je održano savjetovanje predstavnika sindikalnih organizacija i poduzeća. Raspravljalo se, pored ostalog, o prehrani i platama radnika i činovnika.

D. Gizdić: »Dalmacija 1944—1945«, 820.

25. ožujak

U Splitu je održano Prvo zasjedanje Gradske skupštine, izabrane na izborima 18. ožujka. Gradska narodnooslobodilačka skupština je izabrala svoj Izvršni organ i novi Gradski NO odbor.

»Slobodna Dalmacija«, 136. Arhiv VII, arhiva NOB, ČŠ k. 16, reg. br. 8/2.

Na Narodnom trgu u Splitu održan veliki omladinski miting, na kome su govorili: Drago Gizdić, Milka Kufrin, Žarko Alujević i Dragoljub Mladenić.

D. Gizdić: »Dalmacija 1944—1945«, 818.

1. travanj

U Splitu u općinskoj zgradi na Narodnom trgu otvoren Etnografski muzej grada Splita.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1945. str. 167
AIHRPD, Inv. br. 57.

U Splitu završen dirigentski i režijsko-glumački kurs, kojeg je organizirao Prosvjetni odjel Oblasnog NO odbora za Dalmaciju, Kurs je pohađalo 28 polaznika. Predavači su bili poznati umjetnici: dr Bjelinski, M. Ungar, D. Danev, K. Bulić i drugi.

»Slobodna Dalmacija« 139. Arhiv VII, arhiva NOB, ČŠ k. 16, reg. br. 11/2.

2. travanj

U Splitu je otpočeo sa radom dvodnevni sastanak Oblasnog odbora USAOH-a za Dalmaciju, na kome se raspravljalo o rezultatima koje je omladina Dalmacije postigla nakon oslobođenja i budućim zadacima. Prisustvovalo je oko stotinu rukovodilaca omladine iz svih krajeva Dalmacije.

»Slobodna Dalmacija« 140. Arhiv VII, arhiva NOB, ČŠ k. 16, reg. br. 12/2.

4. travanj

U Splitu je toga i narednih dva dana osnovano osam strukovnih podružnica sindikata i namještenika: Brodogradilišta Bulimbašić, Tvornice tjestenine »Astra« i »Primorke«, raznih radionica pri Komandi srednjodalmatinskog područja, pri Štabu Mornarice NOVJ, Brodogradilišta Vranjic, pri Mornaričkoj školi u Divuljama i pri Oblasnom NO odboru za Dalmaciju.

»Slobodna Dalmacija«, br. 141. Arhiv VII, arhiva NOB, ČŠ k. 16, reg. br. 13/2.

Travanj p.

U Splitu završen kurs rukovodilaca dječjih domova. Kurs je pohađalo 32 žene, koje su upućene u razne domove po Dalmaciji. Izučavale su: ekonomiju, higijenu, pedagogiju i administraciju koju je trebalo voditi u domovima.

»Slobodna Dalmacija«, br. 141. Arhiv VII, arhiva NOB, ČŠ k. 16, reg. br. 13/2.

6. travanj

U Splitu, u Marmontovoj ulici broj 10, otvorena izložba o životu i radu našeg Zbjega u El Shattu. Otvaranju je, pored predstavnika vojnih i civilnih vlasti, prisustvovao britanski general Forestier Walker.

»Slobodna Dalmacija«, br. 141. Arhiv VII, arhiva NOB, ČŠ k. 16, reg. br. 13/2.

9. travanj

U Splitu je Oblasni NO odbor organizirao trodnevno savjetovanje o zaštiti i unapređenju šumarstva u Dalmaciji. Do tada je već bilo postavljeno oko 200 lugara, a osposobljena 32 šumarska rasadnika.

D. Gizdić: »Dalmacija 1944—1945«, str. 806.

11. travanj

U Splitu, uz prisustvo oko 180 delegata i predstavnika Glavnog štaba JA za Hrvatsku, Izvršnog odbora NOF-a Hrvatske i civilnih vlasti, održana Prva zemaljska sindikalna konferencija za Hrvatsku. Na konferenciji je obrazovan Zemaljski akcioni odbor jedinstvenih sindikata za Hrvatsku.

»Naprijed«, organ KPH, br. 102, od 18. travnja 1945. Arhiv VII, arhiva NOB, CS Hrvatske.

U Splitu održane velike demonstracije zbog napada talijanskih fašista na vojnu misiju JA u Rimu.

Tranjug za Hrvatsku, 12. 4. 1945. Arhiv VII, arhiva NOB, CS Hrvatske.

11. travanj

U Splitu otvorena Viša pedagoška škola.

»Slobodna Dalmacija«, 142. Arhiv VII, arhiva NOB, CS k. 16, reg. br. 142.

Travanj d. p.

U Splitu održano savjetovanje USAOH-a za srednju Dalmaciju, na kome se raspravljalo o dotadašnjem radu i budućim zadacima omladine.

»Slobodna Dalmacija« 147. Arhiv VII, arhiva NOB, CS k. 16, reg. br. 162.

14. travanj

U Splitu na vanrednom zasjedanju ZAVNOH-a, obrazovana vlada Federalne Hrvatske.

Narodni odbori u Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji (Štampa Jugoslavenskog štamparskog preduzeća, Beograd 1950); Drugi kongres Komunističke partije Hrvatske (Kultura, Zagreb, 73- i 182-3); »Vjesnik« 5079 od 13. 4. 1961. str. 2.

22. travanj

U Omladinskom domu u Splitu održan prošireni plenarni sastanak Oblasnog odbora JNOF-a, na kome je analizirana politička situacija u Dalmaciji. Konstatirano je da su organizacije JNOF-a pokazale ogromnu snagu okupljajući najšire mase na izvršenju zadataka u obnovi i izgradnji porušene zemlje.

»Slobodna Dalmacija« 147. Arhiv VII, arhiva NOB, CS k. 16, reg. br. 162; D. Gizdić: »Dalmacija 1944—45«, str. 828.

Otpočela sa radom Radio-stanica Split. Raspolagala je sa dva studija i uređajima za emitiranje pjesama. Uređaj i ostali potreban tehnički materijal poklonio je Štab Osmog korpusa.

»Slobodna Dalmacija« br. 147. Arhiv VII, arhiva NOB ČŠ k. 16, reg. br. 16/2.

23/24. travanj

U Splitu je održana Četvrta skupština Oblasnog NO odbora Dalmacije. Govorilo se o toku izbora za mjesne NO odbore i njihovim rezultatima. Odlučeno je da se izbori za kotarske i okružne NO odbore održe nešto kasnije.

D. Gizdić: »Dalmacija 1944—1945«, 823.

27. travanj

Drugi bataljon četvrte splitske brigade vodio oštre borbe za Sv. Nedjelju i Strmac u Istri. Nijemci su imali 74 poginula i oko 100 ranjenih, naš bataljon 12 mrtvih i 20 ranjenih boraca.

Izvjestaj 4. splitske brigade. Arhiv VII, arhiva NOB, k. 847, reg. br. 7/5.

28. travanj

Četvrta splitska brigada, poslije dvodnevni borbi protiv dijelova njemačke 237. divizije oslobodila Labin i rudnik uglja Rašu u Istri. Neprijatelj imao 30 mrtvih i 46 ranjenih vojnika.

Arhiv VII, arhiva NOB, k. 847, reg. br. 1-67/2 i k. 843. reg. br. 19/2, 13/2.

29. travanj

Na cesti Boljun—Buzet u Istri Četvrta splitska i Treća dalmatinska brigada razbile kolonu od oko 500 vojnika iz 1047. puka njemačke 237. divizije, a na cesti Boljun—Pazin razbile su njemački 121. bataljon. Splitska brigada je nanijela neprijatelju gubitke od oko 200 poginulih i 200 zarobljenih vojnika, dok je sama imala svega 5 ranjenih boraca.

Izvjestaj Splitske brigade. Arhiv VII, arhiva NOB, k. 847, reg. br. 10/5.

1. svibanj

Na »Hajdukovom« igralištu u Splitu svečano je proslavljen praznik rada Prvi maj. Već u 5 sati ujutro počelo je sakupljanje oko 25.000 građana, kojima su govorili predstavnici Partije i narodne vlasti.

D. Gizdić: »Dalmacija 1944—1945«, 831.

2. svibanj

Jedinice 9, 20. i dijelovi 26. dalmatinske divizije i 30. slovenske divizije, poslije teških uličnih borbi oslobodili Trst. Samo na pravcu napada Četvrte splitske brigade neprijatelj je imao preko 650 izbačenih vojnika iz stroja.

Izvještaj Splitske brigade. Arhiv VII, arhiva NOB, k. 847, reg. br. 9/5, i k. 312, reg. br. 1/1.

3. svibanj

Četvrta splitska brigada 9. divizije u borbama vođenim od 20. travnja do 3. svibnja zarobila je 1.556 neprijateljskih vojnika i oficira, dok ih je poginulo 653. Pored ostalog, zaplijenila je: 14 topova, 12 flakova, 10 minobacača, 87 puškomitraljeza, 20 mitraljeza i 1.360 pušaka. U tom periodu brigada je imala 17 poginulih i 52 ranjena borca.

Izvještaj Splitske brigade od 3. svibnja 1945. godine, Arhiv VII, arhiva NOB, k. 847, reg. br. 6/5.

6. svibanj

Kod Umaga u Istri dijelovi Četvrte splitske brigade, zarobili bez otpora 206 njemačkih vojnika.

Relacija 4. armije. Arhiv VII, arhiva NOB, k. 312, reg. br. 1-223/2.

U Splitu održana osnivačka skupština Društva novinara Hrvatske, kojoj su prisustvovali članovi svih redakcija centralnih listova Hrvatske i redakcija pokrajinske štampe Dalmacije. Usvojena su nova pravila Društva i izabrana je prva uprava Društva novinara Hrvatske.

»Slobodna Dalmacija«, br. 153, Arhiv VII, arhiva NOB, CS k. 16, reg. br. 18/2.

9. svibanj

U prisustvu preko 25.000 građana na zboru u Splitu svečano proslavljen dan pobjede nad fašizmom i dan oslobođenja naroda Jugoslavije.

D. Gizdić: »Dalmacija 1944—1945«, 831.

SADRŽAJ

UVODNA NAPOMENA.	7
PREDGOVOR.	9

1941. GODINA

OŽUJAK.	25
TRAVANJ.	26
SVIBANJ.	32
LIPANJ.	35
SRPANJ.	39
KOLOVOZ.	44
RUJAN.	51
LISTOPAD.	58
STUDENI.	66
PROSINAC.	74

1942. GODINA

SIJEČANJ.	83
VELJAČA.	97
OŽUJAK.	107
TRAVANJ.	114
SVIBANJ.	125
LIPANJ.	135
SRPANJ.	143
KOLOVOZ.	150
RUJAN.	159
LISTOPAD.	169
STUDENI.	180
PROSINAC.	190

1943. GODINA

SIJEČANJ	201
VELJAČA	206
OŽUJAK	211
TRAVANJ	216
SVIBANJ	224
LIPANJ	231
SRPANJ	237
KOLOVOZ	245
RUJAN	252
LISTOPAD	273
STUDENI	280
PROSINAC	285

1944. GODINA

SIJEČANJ	293
VELJAČA	297
OŽUJAK	301
TRAVANJ	307
SVIBANJ	313
LIPANJ	319
SRPANJ	325
KOLOVOZ	331
RUJAN	337
LISTOPAD	345
STUDENI	352
PROSINAC	356

1945. GODINA

SIJEČANJ	361
VELJAČA	363
OŽUJAK	365
TRAVANJ	367
SVIBANJ	370

BRANKO DOKIC
SP LH — GAJEVA 19